Lietas Nr.C75013022
Lietas arhīva Nr. C-0130-22
ECLI:LV:ELT:2022:0804.C75013022.2.L

LĒMUMS
Rīgā 2022. gada 4. augustā

Ekonomisko lietu tiesas tiesnesis Miķelis Zumbergs izskatīja pieteikumu par prasības nodrošināšanu civillietā Preiļu novada pašvaldības prasībā pret SIA "Krustpils" par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un naudas piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] 2022. gada 25. jūlijā Ekonomisko lietu tiesā saņemts prasītājas Preiļu novada pašvaldības prasības pieteikums pret atbildētāju SIA "Krustpils" par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un naudas piedziņu. Ar tiesneša 2022. gada 4. augusta lēmumu prasības pieteikums pieņemts un ierosināta civillieta.

[2] Prasības pieteikumā lūgts atzīt par spēkā neesošu 2021. gada 6. decembra vienošanos Nr. 2021/3, kas noslēgta starp Riebiņu apvienības pārvaldi (tagad Preiļu novada pašvaldību) kā pasūtītāju un SIA "Krustpils" kā izpildītāju, kā arī piedzīt no SIA "Krustpils" pārmaksāto līguma avansa summu 129 000,93 EUR, kā arī visus tiesāšanās izdevumus.

Prasības pieteikumā lūgts arī nodrošināt celto prasību, ierakstot uz SIA "Krustpils" vārda reģistrētajam /nekustamais īpašums/, kadastra Nr. /numurs A/, aizlieguma atzīmi zemesgrāmatā, nosakot aizliegumu jebkādai īpašuma atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām.

Prasības pieteikumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[2.1] Saskaņā ar Riebiņu novada domes rīkotā iepirkuma rezultātiem 2020. gada 30. novembrī Riebiņu novada dome un SIA "Krustpils" (izpildītājs) noslēdza līgumu Nr. 2020/65 "Riebiņu novada Stabulnieku pagasta pašvaldības autoceļa Nr. 1 Polkorona – Voveri km 0,650-2,720 pārbūve" (turpmāk – Līgums) par līgumcenu 499 369,69 EUR.

[2.2] 2021. gada 1. jūlijā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Riebiņu novada pašvaldība apvienota ar Preiļu novada pašvaldību, izveidojot Preiļu novadu. Preiļu novada pašvaldība kļuva par Riebiņu novada pašvaldības mantas, finanšu, tiesību un saistību pārņēmēju. Reformas pārejas periodā darbojās Riebiņu apvienības pārvalde, kura pārņēma Riebiņu novada domes norēķinu kontus bankās, kā arī pildīja citas tai noteiktās funkcijas. Saskaņā ar Preiļu novada pašvaldības izpilddirektora 2021. gada 12. jūlija rīkojumu Nr. 4-6/103 Riebiņu apvienības pārvaldes vadītāja bez pašvaldības izpilddirektora saskaņojuma bija pilnvarota slēgt darījumus par summu, kas nepārsniedz 3000 EUR. Saskaņojot ar izpilddirektoru, apvienības pārvaldes vadītāji bija tiesīgi slēgt darījumus, kas nepārsniedz 10 000 EUR.

2021. gada 6. decembrī starp SIA "Krustpils" un Riebiņu apvienības pārvaldi noslēgta vienošanās Nr. 2021/3 par grozījumiem Līgumā (turpmāk – Grozījumi), ar kuru mainīta līgumcenas maksājumu veikšanas kārtība, proti, avansa maksājumu dzēšanai paredzētās summas 25 % apmērā iekļaušana gala maksājumā. Tādējādi grozīta Līguma 10.4.2. apakšpunkta un 10.5. punkta redakcija, kas nosaka starpposma maksājuma izmaksu pilnā apmērā 50 % bez avansa ieturējuma.

[2.3] 2022. gada 1. janvārī beidzās pārejas periods Preiļu novada pašvaldības centralizētas grāmatvedības izveidei, likvidētas pagastu apvienību pārvaldes un slēgti to norēķinu konti kredītiestādēs.

Pārņemot grāmatvedības dokumentus un projektus no Riebiņu apvienības pārvaldes, konstatētas nepilnības projekta Nr. 5.6.2.0/20/I/005 "Uzņēmējdarbības vides uzlabošana un investīciju piesaistes veicināšana Riebiņu novadā" dokumentācijā, t. sk., Grozījumos.

Grozījumi paredz būtiskas izmaiņas iepirkumu procedūras rezultātā noslēgtajā Līgumā, kas nav pieļaujams saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 61. pantu. Grozījumi par labu būvuzņēmējam maina apmaksas nosacījumus, kas sākotnēji iepirkumā nebija paredzēti.

Vienošanos parakstījusi Riebiņu apvienības pārvaldes vadītāja, kura nebija pilnvarota slēgt darījumus par summu, kas pārsniedz 3000 EUR. Tā kā šī prasība attiecas uz Grozījumiem, dokumenta juridiskais spēks ir apšaubāms.

[2.4] 2022. gada martā uzsāktas sarunas ar SIA "Krustpils" pārstāvjiem par Grozījumu atcelšanu vai grozīšanu. Sarunās panākta mutiska vienošanās, saskaņā ar kuru Preiļu novada pašvaldība sagatavoja vienošanās projektu. Atbildētājs vienošanās projektu nav parakstījis, no turpmākām sarunām atbildētājas pārstāvji ir atteikušies.

2022. gada 6. jūnijā atbildētāja vērsās pašvaldībā ar lūgumu atsākt darbus projektā pēc tehnoloģiskā pārtraukuma, vienlaikus ignorējot pušu mutisko vienošanos par pārmaksātās summas atmaksu prasītājai. Pašvaldības darbinieki vairākkārt mēģinājuši sazināties ar atbildētāju, tomēr atbildētājas pārstāvji vairākas reizes ir mainījuši viedokli, un vienošanos nav izdevies panākt.

[2.5] Atbildētāja jau decembra beigās saņēma avansu, bet no 2021. gada 15. decembra uzņēmums ir paziņojis par tehnoloģisko pārtraukumu, un darbi objektā nav veikti līdz prasības pieteikuma sagatavošanas dienai. Uzņēmējs nav pierādījis sevi kā atbildīgu un apzinīgu partneri līgumsaistību izpildē, risināt strīdu pārrunu ceļā nav izdevies, tādējādi kavēta turpmāka darbu veikšana.

Starpposma maksājumā iekļauta avansa maksājumu dzēšanai izmaksāta summa 25 % no līgumcenas, kas atbilst 124 842,42 EUR, līdz ar to starpposma maksājums ir 129 000,93 EUR. 2021. gada 13. decembrī Riebiņu apvienības pārvalde ir izmaksājusi starpposma maksājumu 224 504,72 EUR un 2022. gada 18. janvārī Preiļu novada pašvaldība ir izmaksājusi starpposma maksājumu 33 497 EUR, kopā 258 001,86 EUR bez avansa ieturējuma, līdz ar to pārmaksātā summa būvniekam ir 129 000,93 EUR.

Atbildētājam, konstatējot norēķinu kontā nepamatoti ieskaitītos līdzekļus, pēc prasītājas lūguma bija pienākums vienoties par pārmaksātās summas atmaksu.

Projekta īstenošanu uzrauga Centrālā finanšu un līgumu aģentūra. Projekta īstenošanai Preiļu novada pašvaldība ir saņēmusi Valsts kases aizdevumu. Pašvaldība kā projekta īstenotāja ir atbildīga par projekta īstenošanu atbilstoši Līgumam un normatīvo aktu prasībām.

Gadījumā, ja tiesa atzīst Grozījumus par spēkā neesošiem, ir jāatjauno iepriekšējais stāvoklis. Katram darījuma dalībniekam ir jāatdod atpakaļ tas, ko viņš saņēmis.

[2.6] Prasības pieteikumā ietvertais pieteikums par prasības nodrošināšanu pamatots ar Civilprocesa likuma 137. un 138. pantu. Tajā norādīts, ka tiesvedības ilgums ir vispārzināms fakts un ka atbildētājam nav nekādu juridisku šķēršļu nekustamo īpašumu atsavināšanai vai apgrūtināšanai ar lietu

tiesībām. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka, nenodrošinot prasību, sprieduma izpilde lietā varētu kļūt ne tikai neiespējama, bet arī tiesvedībai nebūtu saprātīgas jēgas un mērķa. Prasītājas likumiskās tiesības un intereses tiktu ignorētas, un viņa nespētu atgūt darījuma rezultātā atbildētājam pārmaksātos naudas līdzekļus.

Motīvu daļa

[3] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 137. panta pirmo daļu prasības nodrošināšanu var piemērot mantiska rakstura prasībās, ja ir pamats uzskatīt, ka tiesas sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama.

Vērtējot, vai tiesas sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama, jākonstatē, vai pastāv kādi apstākļi, kas liecinātu par sprieduma izpildes apgrūtinājumu vai neiespējamību. Turklāt atbilstoši Civilprocesa likuma 137. panta ceturtās daļas 8. punktam un piektajai daļai pieteikumā par prasības nodrošināšanu jānorāda apstākļi un pieteikumam pievienojami pierādījumi, ar kuriem prasītājs pamato prasības nodrošināšanas nepieciešamību. Tas nozīmē, ka pieteikumam jābūt motivētam un pieteikumā ir jānorāda apstākļi, kas objektīvi pamato nepieciešamību nodrošināt prasību.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 140. panta pirmās daļas trešo teikumu, izlemjot jautājumu par prasības nodrošināšanu, tiesa vai tiesnesis ņem vērā prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm.

Izvērtējot prasības pirmšķietamo formālo juridisko pamatojumu, tiek formāli izvērtēta prasības apmierināšanas iespējamība, proti, ir jākonstatē, ka prasības apmierināšanas iespējamība ir lielāka par iespējamību, ka prasība tiks noraidīta.

Samērīguma kritērijs tiek vērtēts, nosakot līdzsvaru starp prasītāja un atbildētāja tiesiskajām interesēm attiecībā uz prasības nodrošināšanu kā procesuālā aizsardzības līdzekļa izmantošanu, gan uz piemērojamajiem prasības nodrošināšanas līdzekļiem. Tas vienlaicīgi norāda arī uz to, ka prasības nodrošinājumu tiesa nodibina tikai tad, ja: 1) pārliecinās, ka paralēli prasības nodrošināšanas pamata kritērijiem prasītāja izvēlētais prasības nodrošināšanas līdzeklis ir piemērots, lai nodrošinātu prasību noteiktajā civiltiesiskajā strīdā; 2) noskaidro, vai prasības nodrošināšanas noteikta līdzekļa izvēle ir nepieciešams priekšnoteikums šajā strīdā, lai nodrošinātu sprieduma izpildi nākotnē; 3) atbildētāja interešu aizskaršana ar noteiktā prasības nodrošināšanas līdzekļa piemērošanu nav ar daudz lielākām negatīvajām sekām kā prasītāja interešu aizskārums (*Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojums "Tiesu prakse prasības nodrošināšanas lietās", 2015. gads*).

[4] Literatūrā arī ir norādīts, ka pieteicējam jānorāda apstākļi, kas dod pamatu saprātīgai personai (tiesas personā) uzskatīt, ka prasītājs var zaudēt iespēju gūt apmierinājumu no nākotnes pozitīvā tiesas sprieduma, tas ir, jāpamato sava nedrošība (*Bitāns A., Rasnačs L., Vilsone D. Prasības nodrošinājums civilprocesā – tā piemērošana un turpmākā perspektīva. Jurista Vārds, 03.12.2013., Nr. 49 (800), 44.–51. lpp.*).

Iepazīstoties ar pieteikumu par prasības nodrošināšanu, ir konstatējams, ka prasītāja vien ir atsaukusies uz subjektīvām šaubām par to, ka labvēlīga tiesas sprieduma gadījumā tā izpilde varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama.

Tiesa vērš uzmanību, ka iespējamais tiesas procesa ilgums *per se* nerada pamatotas šaubas par labvēlīga sprieduma izpildes apgrūtinājumu. Prasītājam ir jāpierāda, ka konkrētā situācijā atbildētāja rīcībā ir pazīmes, ka tiesas sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai pat neiespējama. Prasības pieteikumam nav pievienoti vispār nekādi pierādījumi, kas apliecinātu prasītājas apgalvojumus par iespējamām grūtībām izpildes procesā.

Tiesas pamatuzdevums ir nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu, tas ir, taisnīgu spriedumu saprātīgā termiņā, bet, piemērojot prasības nodrošinājumu un lemjot par tā atcelšanu, tiesai ir arī uzdevums nodrošināt līdzsvaru starp prasītāja (kreditora) un atbildētāja (parādnieka) tiesiskajām interesēm, proti, prasītāja tiesisko interesi – nepieciešamības gadījumā panākt prasības nodrošināšanu – un atbildētāja tiesisko interesi – novērst prasības nodrošinājuma ļaunprātīgu izmantošanu (*Bitāns A., Rasnačs L., Vilsone D. Prasības nodrošinājums civilprocesā – tā piemērošana un turpmākā perspektīva. Jurista Vārds, 03.12.2013., Nr. 49 (800), 45. lpp.*).

Nepastāvot apstākļiem, kuri apstiprinātu sprieduma izpildes apdraudējumu, prasības nodrošināšana radītu nepamatotu traucējumu atbildētāju interesēm.

[5] Prasības nodrošināšanas mērķis ir novērst sprieduma izpildes apgrūtinājumus, līdz ar to prasības nodrošinājuma līdzekļiem ir jābūt vērstiem uz konkrētā sprieduma izpildi.

Prasītāja ir lūgusi nodrošināt celto prasību, ierakstot zemesgrāmatā aizlieguma atzīmi /nekustamais īpašums/, kadastra Nr. /numurs A/.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 138. panta piekto daļu, ja prasības priekšmets ir naudas prasījums, tās nodrošinājums ar nekustamo īpašumu izdarāms, ierakstot zemesgrāmatā attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījumā ķīlas tiesības atzīmi, norādot nodrošināmās prasības summas apmēru. Savukārt atbilstoši minētā panta trešajai daļai, ja prasības priekšmets ir īpašuma tiesība uz kustamu mantu vai nekustamo īpašumu vai prasība vērsta uz tiesības nostiprinājuma izdarīšanu, prasības nodrošinājums izdarāms, apķīlājot strīdā esošo kustamo mantu vai ierakstot zemesgrāmatā attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījuma aizlieguma atzīmi.

Prasītājas lūgtais prasības nodrošinājuma līdzeklis neatbilst celtajai prasībai un prasības apmierināšanas gadījumā izpildāmajam spriedumam. Prasība ir vērsta uz pašvaldības naudas līdzekļu atgūšanu, kas izmaksāti komersantam, pamatojoties uz Līguma grozījumiem, ko pilnvarotā persona ir noslēgusi ārpus tai dotā pilnvarojuma. Līdz ar to prasības mērķis ir atgūt nepamatoti izmaksātos naudas līdzekļus, bet šādā gadījumā Civilprocesa likuma 138. pants neparedz ierakstīt aizlieguma atzīmi zemesgrāmatā.

[6] Ņemot vērā minēto, pieteikums par prasības nodrošināšanu ir noraidāms, jo pieteikumā nav norādīts uz konkrētu atbildētāja rīcību, kas ir vērsta uz pozitīva sprieduma izpildes apgrūtināšanu, pieteikumam par prasības nodrošināšanu nav pievienoti pierādījumi, kas apliecinātu, ka sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama, kā arī lūgtais prasības nodrošinājuma līdzeklis neatbilst celtās prasības apmierināšanas gadījumā iespējamā sprieduma izpildei.

Tā kā nav konstatējams vismaz viens no kumulatīvajiem priekšnoteikumiem, lai būtu pamats piemērot prasības nodrošinājumu, tiesnesis procesuālās ekonomijas dēļ nepārbauda prasības pirmšķietamo pamatotību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 137. pantu, 138. pantu, 140. panta pirmo daļu, 141. pantu, tiesnesis

nolēma

noraidīt Preiļu novada pašvaldības pieteikumu par prasības nodrošināšanu.

Lēmumu var pārsūdzēt Rīgas apgabaltiesā 10 dienu laikā no lēmuma izsniegšanas dienas, blakus sūdzību iesniedzot Ekonomisko lietu tiesā.

Tiesnesis M. Zumbergs